

A járványidőszak alatt alkalmazott digitális oktatási módszertan a Semmelweis Egyetem Szociális Vezetőképzésében

A Semmelweis Egyetemen – a Magyarországon kialakult járványhelyzet és az azzal összefüggésben hirdetett veszélyhelyzet okán – 2020 márciusa óta részben digitális módszertannal zajlik a szociális vezetőképzés. A digitális oktatásra való átállást Fülöp Attila államtitkár úr előzetes támogatásával tehetjük meg, majd a pandémia eszkalálódásával ennek fenntartását államtitkár úr ugyancsak jóváhagyta, amit ezúton is köszönünk. Az alábbiakban törekszünk pontos és világos képet adni arról, hogy a rendhagyó helyzetben ennek tervezése és lebonyolítása miként történik.

Közvetlen előzmények

A pandémia a szociális intézmények vezetőit soha nem látott kihívások elé állította, ami a mindennapi munkájuk elvégzése mellett értelemszerűen a képzési követelmények teljesítése tekintetében is merőben új helyzetet teremtett. Alapvető célunk volt, hogy a rövid időn belül kialakítandó digitális képzési módszertant mindenekelőtt a képzés célcsoportjának lehetőségeihez és adottságaihoz szabjuk, annak érdekében, hogy minél többen sikeresen, zökkenőmentesen és számukra hasznosítható módon végezhessek el a képzést, még ilyen rendkívüli körülmények között is. Ezért a veszélyhelyzet kihirdetése után felmérést indítottunk a képzésben részt vevők körében, amelynek célja egyebek mellett a vezetők rendelkezésére álló informatikai eszközök, szoftverek, internet-elérés, továbbá az általuk vállalható képzési időbeosztás, ütemezés feltérképezése volt. A felmérést a hallgatók nagyon pozitívan fogadták, a kérdőívet csaknem 750-en töltötték ki, amelyből átfogó képet kaphattunk a kialakult helyzetről. A visszajelzések legfőbb üzenete az időbeli rugalmasság kimagasló igénye volt: a vezetők a járványhelyzetből adódó rengeteg tervezhetetlen vezetői feladat miatt például nem tudtak kötelezettséget vállalni alkalmanként 2-3 órát meghaladó, egybefüggő aktív jelenlétre, illetve bizonytalannak látták, hogy egymást követő képzési napokon biztosan részt tudnak-e venni. Emellett a digitális módszerek alkalmazásához szükséges infrastruktúra és személyes nyitottság döntő többségben adott volt, sokszor hiányzott azonban a „digitális írástudás”, így ennek fejlesztését is számba kellett vennünk, aminek fejlődése az elmúlt időszak fontos hozadéka. Az így összegyűjtött adottságok, igények és lehetőségek mentén az alábbiak szerint indult a digitális képzés.

Tantermi, szinkron és aszinkron képzési alkalmak

Mivel a 2020. év I. oktatási félévének eleje még a járványhelyzet elé esett, a félév teljes képzési óraszámának 34%-a hagyományos, tantermi keretek között zajlott.

A veszélyhelyzet kihirdetésekor a tantermi órák azonnali megszüntetésével szinkron és aszinkron képzési alkalmak bevezetésére került sor. A hallgatók fent említett módon felmért igényei és lehetőségei mellett a képzési tartalom sértetlenségét szem előtt tartva alapvetően két részre osztottuk a képzési tartalmakat. Azokat a képzési elemeket, amelyek elsősorban ismeret-átadást, információk, tények közlését, problémafelvetést tartalmaznak – és ezért tantermi körülmények között jellemzően frontális módszerrel, az oktató előadására és a hallgató befogadó figyelmére épülő módon jelennek meg – ún. aszinkron oktatási anyagokban rögzítettük. Ezek olyan videofelvételek, amelyek a tárgy oktatójának vagy oktatóinak a tantermi előadáshoz jelentősen hasonlító szóbeli előadását, illetve annak szemléltetését (ppt, ábrák, adatok, filmrészlet, stb.) tartalmazzák. Sajátosságuk, hogy a hallgató időbeosztásához igazodóan egyénileg meghatározott időpontban tekinthetők meg.

A szociális vezetőképzés Oktatási Programjában (OP) egyelőre nem jelennek meg a képzésben alkalmazható digitális oktatási módszerek leírásai, illetve a jelenléti képzés fogalmának meghatározását sem tartalmazza, ugyanakkor az OP a képzések teljes óraszámát alapvetően a jelenléti képzésre illetve a – mesterszinten tutorálással támogatott – egyéni munkára, a projektmunka elkészítésére osztja. Az OP 7. oldalán látható táblázatból és a szövegösszefüggésből álláspontunk szerint világosan következik, hogy a jelenléti oktatás alatt a nem egyéni munka, azaz az oktató és a hallgató kommunikációján alapuló képzési tartalmak értendők, amelyeknek meglátásunk szerint a szinkron, aszinkron és a hagyományos tantermi képzési alkalmak is megfelelnek. Utóbbi megállapításunkat a Semmelweis Egyetem más egységeinek, továbbá más hazai egyetemeknek a járványidőszakban alkalmazott gyakorlata is alátámasztja.

Az aszinkron anyagok szerepét illetően fontosnak látunk két további körülményt rögzíteni. Az egyik, hogy az aszinkron oktatási anyag teljes terjedelmű megtekintése a nem mellőzhető: ez a vizsgára bocsátás, illetve a legtöbb tantárgy esetében a szinkron alkalomra való bejelentkezés feltétele is. Ennek technikai hátterét az biztosítja, hogy az aszinkron anyagok minden esetben az egyetem által használt ún. Moodle rendszeren keresztül érhetőek el, amelybe minden hallgató kizárólag egyedi azonosítóval tud belépni, a rendszer pedig – egyebek mellett – minden esetben rögzíti az aszinkron anyagok megtekintésének időtartamát, és ennek teljes körű teljesítéséig nem teszi lehetővé a következő képzési alkalomra illetve a vizsgára való jelentkezést. A fenti módszer és technológia megfelel a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény 2. §-ának 12. és 13. pontjában, valamint a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 108. §-ának 49. és 50. pontjában foglalt zárt rendszerű elektronikus távoktatás és az ahhoz kapcsolódó képzés-menedzsment rendszer követelményeinek. Az említett időszakban a teljes képzési óraszám 14%-át biztosítottuk aszinkron oktatási anyagok útján.

A hallgatók egymás közötti, valamint az oktató és a hallgatók közötti valós idejű interakciót igénylő képzési tartalmakat ún. szinkron módszerrel tettük elérhetővé. Ezek az alkalmak egy videokonferencia

létrehozására alkalmas szoftver útján, valós időben kötötték össze az adott tárgy oktatóit és hallgatóit, amelyen egymás hangjának és videóképének kölcsönös közvetítése mellett más oktatási segédanyagok (ppt, ábrák, filmrészlet, stb.) megosztására, illetve a tantermi alkalmakhoz hasonló módszerek (pl. szeparált kiscsoportos munka, közös jegyzet készítése, stb.) alkalmazására is sor kerülhetett. A szinkron alkalmak nagy arányban épülnek az aszinkron anyagokban átadott ismeretekre és információkra, illetve reflektálnak az ott felvetett kérdésekre, dilemmákra. Az említett időszakban a teljes képzési óraszám 50%-a zajlott szinkron körülmények között.

Az eddig tárgyalt technológiai megoldások mellett – ugyancsak a fent említett felmérés eredményére támaszkodva – további oktatásszervezési megoldásokkal törekedtünk támogatni a hallgatók sikeres részvételét. A digitális módszertanok hatékonyságának növelése és a gyakorlat-orientáltság megőrzése érdekében csökkentettük a csoportok létszámát, ami oktató oldalról értelemszerűen több képzési alkalomhoz vezetett. A képzési alkalmakra több időpontból választható jelentkezési rendszert alakítottunk ki, rugalmas pótlási lehetőségekkel. Az oktatási blokkok között hosszabb (1-2 óras) szüneteket iktattunk be, hogy a hallgatóink számára felmerülő, azonnali vezetői feladatok teljesítése megoldható legyen a képzés abszolválása mellett is. A képzés egészét időben elnyújtottuk, hogy azoknak is legyen lehetőségük sikeresen teljesíteniük a képzést, akik egymást követő napokon nem tudták megoldani a jelenlétüket. A 2020. év első feléve (a vizsgákkal együtt) így augusztus 17-én fejeződött be – majd augusztus 31-én indult a II. félév első csoportja. A hamarosan záruló II. félévet a korlátozások enyhülésének köszönhetően ismét tantermi képzésekkel kezdhettük, a teljes oktatási óraszám 42%-a így zajlott, majd az újabb szigorítást követően a teljes óraszám 20%-ában került sor aszinkron és 38%-ban szinkron módszerek alkalmazására.

Mindezek mellett a járványidőszakban elindítottuk és folyamatosan megújítottuk a Szociális Válságmenedzsment Eszköztárat, amelyben kifejezetten a járványhelyzetben jelentkező kihívásokhoz nyújtottunk gyakorlatorientált támogatást az ágazatban dolgozó vezetők számára. Az Eszköztár anyagai ma is elérhetők honlapunkon. Ugyancsak ebben az időszakban indult közlönyfigyelő szolgáltatásunk, amely a gyors változásokat hozó időszakban különösen fontos eszköz lehet az érintett vezetők kezében.

A járványidőszak alatt is fenntartottuk, sőt, – a személyes találkozási lehetőségek elmaradása miatt – kiemelt prioritásként kezeltük a tutori együttműködés működtetését, amely a projekt munka közvetlen támogatása mellett sok esetben a pandémiából adódó speciális vezetői tevékenységek személyre szabott támogatására is kiterjedt, így a korábbinál jellemzően szintén intenzívebb munkát jelentett az oktatók számára. A körülményekre való tekintettel bevezettük továbbá a mentoroktatói rendszert, melynek útján a képzés oktatói a képzési alkalmakon túl meghirdetett további időpontokban állnak az egyes csoportok rendelkezésére, hogy a képzési alkalmakon és a tutori megbeszéléseken túl felmerülő további kérdésekben is a hallgatók segítségére tudjunk lenni.

Képzési óraszám

A 2020. év I. félévében a rendkívüli körülményekhez és a felméréssel megismert hallgatói adottságokhoz való igazodás érdekében a képzés órakereteit akként alakítottuk, hogy az a lehető legrugalmasabban tegye lehetővé a hallgatók számára a jogszabályi háttérben rögzített követelmények teljesítését. A vezetői megbízással rendelkező szociális szolgáltatást nyújtó személyek vezetőképzéséről szóló 25/2017. (X. 18.) EMMI rendelet 15. §-a rögzíti, hogy a vizsgára bocsátás feltétele a képzési órák legalább 85%-án történt és igazolt részvétel, ami a 90 óra jelenléti képzésre vetítve 76,5 órát jelent. Az I. félévben felkínált képzési alkalmak összes óraszámát névlegesen 79 óra volt, ami tehát alacsony, 3,5%-os hiányzást tett lehetővé. Azon túl, hogy az óraszámok alakítását szintén a vezetők számára a pandémia által okozott rendkívüli nehézségek tették szükségessé, ezzel kapcsolatban két körülményt fontos jelezni. Az egyik, hogy a képzési alkalmakon való magas arányú részvételt egy rendkívül rugalmas jelentkezési és szervezési környezet kialakításával tettük lehetővé. A tárgyalt időszakban a hallgatók minden tantárgy minden egyes képzési alkalmára 8 különböző időpont közül, a csoporthoz tartozásuktól függetlenül, szabadon választhattak. Átjelentkezésre és pótlásra ugyancsak szabadon lehetőség volt. A keretek rugalmasságát és teljesíthetőségét jól mutatja, hogy a hallgatók gyakorlatilag 100%-ban teljesíteni tudták az így felkínált képzési tartalmakat. A másik kiemelő szempont, hogy a jogszabály által rögzített elvárást minden esetben érvényesítettük, ennek nyomán semmilyen képzési tartalom nem sérült, és 76,5 óránál alacsonyabb igazolt óralátogatás esetén egyetlen vizsgára bocsátás sem történt ebben a rendhagyó időszakban sem. A 2020. év II. félévében a felkínált óraszámok ismét 90 órát tettek ki.

Oktatói oldalról megjegyzendő, hogy az új digitális oktatási tartalmak és segédanyagok előállítása, a kisebb képzési csoportokból adódó megemelt számú képzési alkalom, az időben elnyújtott képzési időszak, vagy a Válságmenedzsmet Eszköztár anyagainak előállítása nyomán az oktatói terhelés összességében határozottan magasabb, mint a pandémiát megelőző időszakban.

Az Oktatási Program módosítása

Az előzetes egyeztetések alapján az alábbi szövegjavaslatot tesszük a kétszintű szociális vezetőképzés oktatási programjának kiegészítésére:

Ha a képzés jelenléti oktatási alkalmai az oktatásszervezőnek fel nem róható, rajta kívül álló, elháríthatatlan okból nem szervezhető meg az oktatók és a résztvevők egyidejű személyes jelenlétét igénylő (tantermi) körülmények között, úgy a képzés jelenléti oktatási alkalmai digitális képzés keretében szervezhetőek. A digitális képzés keretében szinkron és aszinkron képzési alkalmak biztosítására, továbbá elektronikus tananyagok rendelkezésre bocsátására van lehetőség. A szinkron képzési alkalmak keretében az oktató és a hallgatók valós idejű, azaz egy időben zajló audiovizuális kommunikációjára kerül sor, melynek során interaktív módon zajlik a képzési tartalmak átadása, valamint a gyakorlati képzési elemek megvalósítása. Az aszinkron képzés során a képzésszervező az

oktató által előzetesen rögzített szóbeli előadást és annak szemléltető anyagait bemutató videofelvételt tesz elérhetővé, amelyet a résztvevő saját időbeosztásához igazítva tekinthet meg. Az aszinkron módszerrel biztosított oktatás a teljes jelenléti képzési óraszámnak legfeljebb 25%-át teheti ki. Aszinkron módszer kizárólag annak biztosításával alkalmazható, hogy annak során a képzésszervező megfelel a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény 2. §-ának 13. pontjában foglalt követelményeknek, és ennek nyomán biztosítja, hogy a vizsgára bocsátás – az erre vonatkozó egyéb feltételek mellett – ellenőrizhető és igazolható módon csak az aszinkron anyag teljes terjedelmű megtekintése esetén legyen lehetséges.

A digitális képzés alkalmazását lehetővé tevő körülmények esetén, különösen indokolt esetben a képzésszervezőnek lehetősége van arra, hogy a jelenléti képzés teljes óraszámát legfeljebb a 25/2017. (X. 18.) EMMI rendelet 15. §-a szerint elvárt minimális óraszámra csökkentse, amennyiben az egyes képzési alkalmakra legalább 5-5 különböző időpontot kínál fel a hallgatónak, így biztosítva a magasabb arányú részvétel teljesíthetőségét. A képzésszervező e lehetőséget csak annak figyelembe vétele mellett alkalmazhatja, hogy a fent meghatározott minimális óraszám alatti óralátogatás esetén a vizsgára bocsátás ebben az esetben sem lehetséges.